

“Ο Απόστολος Θωμάς επιμένει για να πεισθεί”

/ Γνώμες

Γεώργιος Πατρώνος, Ομότιμος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Έχει δημιουργηθεί η εντύπωση, πως ο Κύριος κατά τις αναστάσιμες εμφανίσεις του ενεργεί επιλεκτικά και εμφανίζεται τότε στον Πέτρο, τότε στον Θωμά, τότε στον Ιάκωβο, ή στους μαθητές προς Εμμαούς ή ακόμη και στις μυροφόρες μαθήτριες, με κάποιο συγκεκριμένο σκοπό, είτε την αποκατάσταση στην αποστολικότητα κάποιων είτε την ενίσχυση της πίστεως άλλων, εξαιτίας των προσωπικών τους δυσκολιών και προβλημάτων. Αυτή είναι μια λανθασμένη ερμηνευτική προσέγγιση και θεολογική εκτίμηση. Τα ιερά κείμενα δεν μας βοηθούν προς αυτή την κατεύθυνση, κάνουν άλλες προσεγγίσεις και μάλιστα πολύ ενδιαφέρουσες.

Ο αναστάς Ιησούς, κατά τον ευαγγελιστή Ιωάννη, εμφανίζεται πάντοτε προς την κοινότητα των μαθητών και την Εκκλησία. Εκεί έρχονται οι επιβεβαιώσεις και γίνονται οι αποκαταστάσεις. Εκεί αναιρείται η αμφιβολία και η απιστία και έρχεται η πίστη. Εκεί η ομολογία ότι «εωράκαμεν τον Κύριον» και η εκφώνηση «ο Κύριός μου και ο Θεός μου». Οι εμφανίσεις έχουν μια εκκλησιολογική διάσταση. Οι

επιμέρους εμφανίσεις γίνονται πάντα σε αναφορά προς την κοινότητα της Εκκλησίας. Όσοι βρίσκονται εντός του κύκλου των Δώδεκα και εντός της Εκκλησίας του Χριστού καταξιώνονται της αναστάσιμης εμπειρίας.

Οι Δώδεκα συνιστούν την ενότητα της Εκκλησίας. Γι' αυτό ο απόστολος Παύλος, αναφερόμενος στην ιστορία και στη θεολογία της ανάστασης, στο 15ο κεφ. της Α' προς Κορινθίους, μεταξύ των διαφόρων εμφανίσεων αναφέρει στο τέλος, ότι ο Αναστάς «ώφθη τοις δώδεκα» και στη συνέχεια «ώφθη επάνω παντακοσίοις αδελφοίς εφάπαξ».

Από πλευράς ιστορικής ακρίβειας ο Χριστός ποτέ δεν εφάνη «τοις δώδεκα», αλλά «τοις ένδεκα», διότι ο μεν Ιούδας δεν υπάρχει πλέον ούτε στην κοινότητα των μαθητών ούτε στη ζωή, και ο Ματθίας, ο οποίος αναπλήρωσε τη θέση του Ιούδα, ακόμη δεν έχει εκλεγεί και κληρωθεί για την αποστολικότητα. Δεν υπάρχει, επομένως, θεολογικός όρος ένδεκα, αλλά μόνο Δώδεκα, που πέρα από την ιστορική ακρίβεια έχει και συμβολική σημασία και σημαίνει την ολότητα, την καθολικότητα και την τελειότητα της έννοιας της αποστολικότητας της Εκκλησίας.

Είτε, λοιπόν, έχουμε δύο ή τρεις μαθητές στην έννοια της κλήσεως στη μαθητεία ή στην έννοια της αποστολικότητας διά μέσου της αναστάσεως και ακόμη όταν έχουμε εμφανίσεις του Αναστάντος σε διάφορες περιπτώσεις, πάντοτε όλα αυτά τα γεγονότα κατανοούνται σε σχέση με την ενότητα της Εκκλησίας. Ο Πέτρος, ο Θωμάς, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης, καθώς και όλοι οι υπόλοιποι μαθητές, καταξιώθηκαν της εμπειρίας της ανάστασης μόνο επειδή παρέμειναν στην κοινότητα των Δώδεκα. Εκεί η μετάνοια για τα λάθη, εκεί η αποκατάσταση για τις αρνήσεις και την ολιγοπιστία, εκεί οι εμφανίσεις του αναστάντος και η αποστολή των μαθητών στην αποστολική τους λειτουργία προς τον κόσμο των εθνών.

Αυτό σημαίνει, κατά συνέπεια, πως αν και ο Ιούδας, παρά το τραγικό γεγονός της προδοσίας εκ μέρους του, παρέμεινε στην κοινότητα των Δώδεκα και στην ενότητα της Εκκλησίας, θα υπήρχε και γι' αυτόν μετάνοια και αποκατάσταση στην αποστολικότητα, διά μέσου της εμπειρίας της ανάστασης. Δυστυχώς, ο Ιούδας δεν ακολούθησε την παράδοση των άλλων μαθητών, δεν παρέμεινε στην κοινότητά του, αποκόπηκε από τους Δώδεκα, αυτονομήθηκε και αναγορεύθηκε «υιός της απωλείας». Η αποστολικότητα συνδέεται άμεσα με την ανάσταση και η εντολή της αποστολής των μαθητών προς τον κόσμο των εθνών έρχεται ακριβώς μετά την ανάσταση του Κυρίου.

Το ιστορικό υπόβαθρο της εμπειρίας της ανάστασης

Έχει λεχθεί από ορθολογιστές θεολόγους, ότι όλη αυτή η υπόθεση της ανάστασης

και των εμπειριών των μαθητών από τις εμφανίσεις του Αναστάντος, υπήρξε αποτέλεσμα ενθουσιαστικών εσχατολογικών καταστάσεων της εποχής εκείνης. Το σημερινό ευαγγελικό Ανάγνωσμα ανατρέπει πλήρως αυτή την αντίληψη. Όχι μόνο δεν έχουμε ενθουσιαστικές τάσεις μεταξύ των μαθητών, αλλά αμέσως μετά την σταύρωση του Ιησού αυτοί οι άνθρωποι κατέχονται από ένα έντονο αίσθημα φοβίας και είναι απογοητευμένοι και τρομοκρατημένοι από τα γεγονότα. Ήδη «διά τον φόβον των Ιουδαίων» πολλοί ακόλουθοι του Ιησού έχουν εγκαταλείψει τα Ιεροσόλυμα και άλλοι, όπως οι μαθητές, έχουν εγκλεισθεί σε κάποια οικία και αναμένουν τους διώκτες «κεκλεισμένων των θυρών».

Μερικοί από τον ευρύτερο κύκλο των μαθητών έσπευσαν αμέσως να απομακρυνθούν από τον επικίνδυνο χώρο των θλιβερών γεγονότων και πορευόμενοι προς Εμμαούς «διά τον φόβον των Ιουδαίων» και αυτοί είναι τόσο δύσπιστοι και αρνητικοί προς το γεγονός της ανάστασης, που δεν αντιλαμβάνονται καν τον Αναστάντα, ο οποίος συμπορεύεται μαζί τους και τους υπενθυμίζει την υπόσχεση του Κυρίου για την εκ νεκρών έγερσή του. Κι εδώ όχι μόνο δεν έχουμε ενθουσιαστικές τάσεις, αλλά αντίθετα έχουμε μια πλήρη συναισθηματική παγερότητα και φοβία, που δημιουργεί κλίμα άρνησης και αυτού του γεγονότος μιας ρεαλιστικής ιστορικής επιβεβαίωσης.

Το ίδιο συμβαίνει και με τον «ήρωα» της ημέρας, τον απόστολο Θωμά, ο οποίος αρνείται επίμονα τις αλλεπάλληλες επιβεβαιώσεις των φίλων και συμμαθητών του, ότι «εώρακαν τον Κύριον». Εδώ όχι μόνο δεν έχουμε ένα ενθουσιώδες και μυθολόγο άτομο, αλλά αντίθετα το ονομάζουμε σκληρό ορθολογιστή, αφού επιμένει για να πεισθεί σε μια προσωπική «ορατή» και «ψηλαφητή» εμπειρία. Λέει ο ίδιος χαρακτηριστικά: «εάν μη ίδω εν ταις χερσί αυτού τον τύπον των ήλων και βάλω τον δάκτυλόν μου εις τον τύπον των ήλων και βάλω την χείρα μου εις την πλευράν αυτού, ου μη πιστεύσω».

Η αναζήτηση από τον Θωμά να βεβαιωθεί ο ίδιος προσωπικά για τον Αναστάντα και μάλιστα κατά ένα τρόπο άκρως ρεαλιστικό και πρακτικό, δηλαδή «ορατό» και «ψηλαφητό», φανερώνει πως ο αναστημένος Κύριος δεν είναι μια φανταστική και μυθολογική φιγούρα, αλλά πρόσωπο ιστορικό και υπαρκτό. Δεν έχουμε, με άλλα λόγια εδώ, μια θεωρητική συμβολική και θεολογική τυπολογική κατανόηση, αλλά μια καθαρά ιστορική εμπειρία ζωής. Γι' αυτό η ανάσταση του Κυρίου, καθώς προηγούμενα και η ανάσταση του Λαζάρου, καθώς και οι άλλες αναστάσεις, θεωρήθηκαν μια άμεση ιστορική πρόκληση, προς την θρησκευτική ηγεσία και ιδιαίτερα προς τους Αρχιερείς και Σαδδουκαίους, οι οποίοι «λέγουσι μη είναι ανάστασιν», όπως μας επιβεβαιώνει το βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων. Κυρίαρχη ατμόσφαιρα την εποχή εκείνη και από πλευράς θεωρητικής – θεολογικής

και από πλευράς πρακτικής – κοινωνικής είναι η άρνηση της ανάστασης. Για να αποδεχθούν και να πιστέψουν οι μαθητές και οι πιστοί την ανάσταση του Χριστού σημαίνει ότι συνέβη κάτι το πολύ έντονο και συγκλονιστικό στη ζωή τους. Άλλη ερμηνεία δεν υπάρχει.

Πέρα, όμως, από τον θεωρητικό και θεολογικό αυτό προβληματισμό πλανάται στην αναστάσιμη αυτή ατμόσφαιρα των ημερών και μια αναγκαιότητα πρακτικής και προσωπικής μορφής. Την αφορμή μάς δίνει η πνευματική περιπέτεια του αποστόλου Θωμά, τον οποίο μάλιστα αποκαλούμε γενικώς «ο άπιστος μαθητής». Κυριαρχούσα έννοια σ' αυτή την περίπτωση είναι και το πέρασμα του Θωμά από την αυθόρμητη έκφραση των προσωπικών του αμφιβολιών και της ανθρώπινης καθημερινής «απιστίας» προς μια πίστη έλλογη, βεβαιωμένη ιστορικά και επιβεβαιωμένη σε επίπεδο πνευματικών εμπειριών. Ένα τέτοιο πέρασμα από την απιστία στην πίστη και από την αμφιβολία στην προσωπική ιστορική εμπειρία, θα ευχόμασταν όλοι μας και για τους εαυτούς μας.

Η ανάσταση του Χριστού, τελικά, δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένα θεωρητικό και θεολογικό πρόβλημα, αλλά ως μια προσωπική αναζήτηση, μέσα στην καθημερινή πνευματική μας πορεία. Αυτό που λέμε συχνά, ότι πνευματική ζωή είναι μια διαρκής περιπέτεια και μια σχοινοβασία πάνω σε ακραίες υπαρξιακές καταστάσεις, επιβεβαιώνεται και από την περίπτωση της προσωπικής περιπέτειας του Θωμά. Ο απόστολος Θωμάς μας εκφράζει απόλυτα. Μας έδειξε, όμως, και το δρόμο και της συνάντησής μας με τον αναστάντα Κύριο. Ας τον ακολουθήσουμε και είναι βέβαιο ότι θα φτάσουμε στην πίστη.

(Γεωργίου Π. Πατρώνου, Ομοτ. Καθηγητού Παν. Αθηνών, Κήρυγμα και Θεολογία, τ. Β΄, σσ. 171-175)